Δάσκαλος και μαθητής: η ιερότητα μιας σχέσης (Δημήτρης Νατσιός, Δάσκαλος)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 14 Απριλίου, 2013

«Το να είσαι Έλληνας δεν είναι θέμα καταγωγής, αλλά αγωγής»
Νικ. ΕγγονόπουλοςΑπό τους τελευταίους Δασκάλους του Γένους μας, ο Φώτης Κόντογλου, για να παραστήσει την εικόνα της σημερινής Ελλάδας, κατέφυγε σ' ένα μύθο. Το μύθο του χταποδιού.

Η χταπόδα βοσκά στον πάτο της θάλασσας μαζί με το χταποδάκι. Άξαφνα το καμακώνουνε. Το χταποδάκι φωνάζει: «Με πιάσανε μάνα». Η μάνα τού λέγει: «Μη φοβάσαι παιδί μου».
Ξαναφωνάζει το μικρό: «Με βγάζουν από τη θάλασσα». Πάλι λέγει η μάνα: «Μην φοβάσαι παιδί μου. Και πάλι: «Με σγουρίζουνε (με τρίβουνε στα βράχια): Μη φοβάσαι παιδί μου». «Με μασάνε». «Μην φοβάσαι παιδί μου». «Πίνουνε κρασί, μάνα». «Άχ! σ 'έχασα παιδί μου». Το χταποδάκι, λέει ο Κόντογλου, συμβολίζει την Ελλάδα.

«Παλαιόθεν
και ως τώρα όλα τα θερία πολεμούν να την φάνε» τρώνε, αλλά μένει και μαγιά. Χταποδομάνα είναι η μοίρα της Ελλάδα. Το κρασί συμβολίζει τα φώτα του φράγκικου πολιτισμού, που μετακενώθηκαν στην καθ' ημάς Ανατολή από τους ξιπασμένους νεόπλουτους της μάθησης. Με το κρασί ξεχνάς ποιος είσαι…

Έγραψε ο Χουρμούζης, αγωνιστής του '21 και λόγιος, για τους τότε ψαλιδόκωλους που κατέφταναν σωρηδόν από τη Δύση, για να μας φωτίσουν. «Απροκάλυπτος περιφρόνησης των πατρίων μας και της θρησκείας ακόμη, ως δείγμα ευρωπαϊκής προόδου. Συμπεριφορά γελοιωδέστατη, δήθεν υψηλής ανατροφής και σφαίρας αριστοκρατικής. Ξιπασμένων οψιπλούτων αηδέστατοι επιδείξεις!

Πτωχοαλαζονεία αξία οίκτου, γλώσσα παρδαλή». Ο Ζουράρις τους ονομάζει νατοκεμαλικά ρινίσματα, «γυρολόγους της αμερικανικής νέας τάξης πραγμάτων,

εξυπνάκηδες, δηθενάδες που βούλιαξαν στο τίποτε του δήθεν τους και στο δήθεν του τίποτ τους», καταπώς τα αραδιάζει στο έξοχο πόνημά του «βέβηλα και κίβδηλα».

Αυτό το σάπιο κρασί, το νεοταξικό αφιόνι, ποτίζει ύπουλα κυρίως το σχολείο. Παράδειγμα. Βιώνουμε στις μέρες μας κάποιες στρεβλώσεις και παρανοήσεις στην Παιδεία (ή μάλλον εκπαίδευση). Ο κοινός νους βεβαιώνει πως δεν λείπουν απλώς αίθουσες διδασκαλίας ή διδακτικό προσωπικό, εποπτικά μέσα κι λοιπά, τα οποία θα λείπουν και θα συμπληρώνονται αενάως. Λείπει κάτι κρισιμότερο. Ο μαθητής δεν καταλαβαίνει για ποιο λόγο είναι μαθητής, ο δάσκαλος για ποιο λόγο είναι δάσκαλος, η πολιτεία τι θέλει από το σχολείο. Δεν πρόκειται για κάποια επιγενόμενη κρίση αξιών, πρόκειται περί κρίσεως νοήματος, όχι δηλαδή τι αξίζει και τι όχι, αλλά τι σημαίνει και που αποσκοπεί τούτο ή εκείνο.

Επειδή τα θέματα αυτά είναι μεγάλα, θα περιοριστώ σε δύο τρέχοντα ιδεολογήματα ή καλύτερα, όροι- γλειφιτζούρια αναγκαστικής κατανάλωσης, των οποίων τα πλεονεκτήματα δεν μπαίνουν καν στον κόπο να μας τα εξηγήσουν οι νεόκοποι παιδαγωγοί.

Πρώτον ότι κέντρο του σχολείου είναι ο μαθητής και όχι ο δάσκαλος και δεύτερον ότι το σχολείο πρέπει να ανοίξει στη ζωή, σχολείο ανοικτό στη ζωή. Σήμερα η ιδέα ότι το παιδί είναι το κέντρο του σχολείου, όποια και αν είναι η γενεαλογία της και όσοι κι αν είναι οι επιστημονικοί της καρποί, έχει αποβεί ένα ολέθριο ιδεολόγημα, καταστρεπτικό της ίδιας της υπόστασης του σχολείου.

Ιδρυτική συνθήκη του σχολείου είναι ότι υπάρχει κάποιος που γνωρίζει (ο δάσκαλος) και κάποιος που δεν γνωρίζει (ο μαθητής) και ότι ο δεύτερος προσέρχεται στον πρώτο για να διδαχτεί και να μάθει. Ο μαθητής πηγαίνει σχολείο για να μάθει γράμματα, για να μάθει συγκεκριμένα περιεχόμενα και όχι «για να μαθαίνει πώς να μαθαίνει» όπως λέει ένα τρέχον ευφυολόγημα, το οποίο είναι μία πελώρια ανοητολογία- «κέλυφος έρημο εννοίας» κατά το Ροΐδη- για τον απλούστατο λόγο ότι μόνο μαθαίνοντας συγκεκριμένα πράγματα μαθαίνει κανείς τελικά να μαθαίνει.

Η περιβόητη κριτική ικανότητα, η ανάπτυξη της οποίας έχει αναχθεί σε πρωταρχικό στόχο της εκπαίδευσης, προϋποθέτει μαθητεία, σπουδή κοπιαστική μελέτη. Όλα αυτά τα μορφωτικά αγαθά τα μεταδίδει ο αφοσιωμένος δάσκαλος- έχει μεταδοτικότητα

έλεγαν παλιά-και τότε παίρνει και αυτός, ως αντίδωρο, την ευλογημένη αγάπη των μαθητών του.

Σήμερα δυστυχώς καταστρέψανε το δάσκαλο, για να τον μεταβάλλουνε σε συνδικαλιστή και φροντιστή, σε μίζερο πενταροκυνηγό, που ξέρει μόνο να διεκδικεί και να κομματί(α)ζεται. Και βέβαια, όλα ακυρώνονται, αν ο δάσκαλος δεν διδάσκει με το παράδειγμά του. («Τούτο διδασκάλου αρίστου, το δι αυτού παιδεύειν ά λέγει». Διδάσκει ο άγ. Ιωάννης ο Χρυσόστομος. Όπως οι ουρανοί διηγούνται δόξαν Θεού χωρίς να έχουν στόμα, αλλά διά του κάλλους τους, έτσι και ο δάσκαλος, το ξαναγράφω, πρέπει να έχει ζωή φωτεινή, για να φωτίζει).

Το δεύτερο, τώρα, αερόπλαστο ιδεολόγημα, περί σχολείου ανοιχτού στη ζωή. Όσοι μιλούν για ζωή σίγουρα υπονοούν ότι ζωή σημαίνει χαμόγελο, ευτυχία, σοφία , καλοσύνη και λοιπά χαζοχαρούμενα, κάτι τέλος πάντων απεριόριστα θετικό. Στη ζωή όμως ανήκουν ο ανταγωνισμός, η βία, ο φανατισμός και η μισαλλοδοξία, ο δόλος και η απάτη, η χυδαιότητα και η βλακεία.

Υποστηρίζω πως το σχολείο πρέπει να κλείσει στη ζωή. Το σχολείο πρέπει να γίνει κάστρο συντήρησης, και χρησιμοποιώ τη λέξη με την πρωταρχική, κυριολεκτική της σημασία. Να συντηρεί δηλαδή ό,τι παρέλαβε -την παράδοση- και να το παραδίδει στους νεότερους. Η παράδοση με την παιδαγωγική της εξοχότητα, αποτελεί πνευματικό θησαυρό, αδαπάνητο, ο οποίος μεταβιβάζεται από γενεά σε γενεά.

Η παράδοση προσφέρει τα ηθικά πρότυπα ως βιωμένες αξίες, τον άγιο και τον ήρωα, τον Πατροκοσμά και τον Καραϊσκάκη, και όχι ως άνωθεν επιταγές. Αφού προσλάβουν οι νεότεροι τα τιμαλφή και τις αξίες, όταν αποφοιτήσουν και «βγουν» στη ζωή, όταν απλώσουν τα φτερά τους σαν θαλασσοπούλια πάνω στο πέλαγος, θα καινοτομήσουν.

Έλεγε η Χάννα Άρεντ, ήδη από το 1958, στο απροσπέραστο δοκίμιο της «η κρίση της εκπαίδευσης». «Μου φαίνεται ότι ο συντηρητισμός νοούμενος ως συντήρηση, αποτελεί την ίδια την ουσία της εκπαίδευσης, η οποία έχει πάντοτε ως έργο της να περιβάλλει και να προστατεύει κάποιο πράγμα το παιδί έναντι του κόσμου, τον κόσμο έναντι του παιδιού, το καινούργιο έναντι του παλαιού, το παλαιό έναντι του καινούργιου». Σήμερα όμως όχι μόνο δεν προστατεύουμε το σχολείο από την τύρβη και την βλακεία του κόσμου, αλλά το μετατρέψαμε σε κακέκτυπο του, αφήσαμε τα πορτοπαράθυρά του ανοιχτά και εισβάλλει η περιρρέουσα ασχήμια.

Σχολείον ίσον δάσκαλος, έλεγε ο Παλαμάς. Οι καιροί απαιτούν αφοσιωμένους δασκάλους, συντηρητές της παράδοσης και μεταλαμπαδευτές αξιών, που θα διδάσκουν σ' ένα σχολείο, κλειστό στον αφόρητο «έξω» κόσμο.

«Γιατί σήμερα φαίνεται ότι ο δάσκαλος μετατρέπεται σε εκπαιδευτικό, που περισσότερο διεκδικεί, παρά διακονεί, πράγμα που επιδεινώθηκε λόγω κρίσεως-που μεταδίδει «πληροφορίες» στη νέα γενιά, αλλά δεν έχει πρόταση ζωής. Και ο μαθητής γίνεται εκπαιδευόμενος, ο οποίος δεν θέλει να ακούει, δεν μαθαίνει να ακούει, αλλά να έχει άποψη για όλα και να κρίνει.

Η «εκπαιδευτοποίηση» του δασκάλου και η απώλεια της ιδέας της μαθητείας μπορούν να αποβούν μοιραία για την παιδεία μας. Γιατί ο δάσκαλος δεν αρκεί να είναι ειδικός επιστήμονας της αγωγής και παράγοντας της εκπαίδευσης δεν φτάνει να έχει ανθρωπιστική παιδεία, πρέπει να έχει και το «ήθος του δασκάλου», την ελευθερία και τη σοφία, που δεν αποκτώνται με την καλύτερη οργάνωση της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών, αλλά είναι υπόθεση αληθινής μαθητείας, υπευθυνότητας και αυθυπέρβασης. Και γιατί η λέξη «μαθητής» κατονομάζει μια από τις σημαντικότερες διαστάσεις της ανθρώπινης ύπαρξης, την αλήθεια της σχέσης, της άσκησης, της υπακοής, του σεβασμού, της αγάπης για την πνευματική μας κληρονομιά.

Δάσκαλος και μαθητής είναι κατάκτηση, που θα έπρεπε να προσέχουμε ως κόρην οφθαλμού. Μαζί με τον δάσκαλο και τον μαθητή απειλείται σήμερα και η ίδια η έννοια της παιδείας ως ανθρωποποιίας, αφού, μέσα στη γενικότερη σύγχυση αξιών, κυριαρχεί ο χρησιμοθηρικός προσανατολισμός στον χώρο της εκπαίδευσης και απεμπολούνται αλήθειες ζωτικές για τον άνθρωπο και την ελευθερία του. Οι αλήθειες που συγκλόνισαν τους Πατέρες και τους Μάρτυρες, τους αγωνιστές και τους ήρωες, που διέσωσαν το Γένος, δεν φαίνεται σήμερα να μας αγγίζουν.

Χάνεται η αλήθεια ότι παιδεία αναφέρεται στην ικάνωση της νέας γενιάς να ανακαλύπτει νόημα ζωής και αξιολογικό προσανατολισμό μέσα από τη συνάντηση με τα πολύτιμα στοιχεία της παράδοσης, η οποία δεν είναι «το δικαίωμα ψήφου των νεκρών», αλλά ανεξάντλητη πηγή νοηματοδότησης της ελευθερίας μας.

«Παράδοση είναι η ζωντανή φωνή των κεκοιμημένων και όχι η νεκρή φωνή των ζωντανών» σύμφωνα με μια ευφυή ερμηνεία».

(Πηγή: anavaseis.blogspot.gr)